

אור ההליכות

גיליון 152
שבט
תשפ"ב

המרכז העולמי
למשפט התורה

בית הדין
לדיני ממונות

ארגון
"אשת חי"ל"

כולל
להכשרת דיינים

שבטות עיון | ירחי כלה
וישיבות ר"ח

הוצאת ספרים
מכון מש"ה

אתר
"נצח ישראל"
www.net-sah.org

העלון מוקדש לזכרו של
ר' אהרון בר שמואל
חמודי הלוי
נדבת המשפחה

קדושת שביעית בפרות שחנטו לפני ט"ו בשבט | מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

ואם ציינו שני סוגי פירות, האוכמניות והשסק, שחנטתם לפני ט"ו בשבט הרי האוכמניות הן ייבוא ולא מגיעות מן הארץ ואף על פי שזמן חנטתם של האוכמניות מוקדם יותר לפני ו' בשבט, אך מאחר שהן יבוא אין משמעות לכל העניין. עם זאת לגבי השסק שזמן חנטתו הוא ו' שבט צריכים כאן לעמוד על הבדל עצום – מהו גדר חנטה?

כאמור האוכמניות שלכאורה זמן חנטתן זמן רב לפני ט"ו בשבט, ביי"ג טבת, ממילא הן יבוא ואין לנו חשש. לעומת זאת לגבי השסק שזמן חנטתו ב-ו' בשבט צריך להעיר הערה מאוד חשובה – מהו גדר חנטה?

אחינו האשכנזים, לפי התוספות, סוברים שהחנטה היא השרת הפרח ואז מתגלה הפרי בראשיתו כשאינו ראוי כלל לאכילה, ולזה קוראים חנטה.

לפי רבינו הרמב"ם 'חנטה' זהו לעונת המעשרות ועונת המעשרות, לפי דברי מארי יוסף קאפח, זה ראשית הבשלת הפרי כלומר כשניתן כבר לאכול אותו, והביא שליש גידולו כך שאם נזרע אותו באדמה הוא יצמח. אולם בזמן השרת הפרח לא ניתן לאכול אותו ואם נזרע אותו באדמה הוא לא יצמח, ולכן אין זה נקרא עונת מעשרות. כך לפי רבינו השסק שמגיע ב-ו' שבט רק להשרת הפרח ויגיע לשליש גידולו רק אחרי ט"ו בשבט.

לפיכך אין משמעות מעשית לשאלה זו על אף היותה שאלה חשובה אך איננה מעשית כי כאמור רוב הפירות נחנטים אחרי ט"ו בשבט 'חנטה' במובן של עונת המעשרות. עם זאת הדין בשאלה זו חשוב ומבהיר נקודות עקרוניות:

1. לפי רבינו הרמב"ם שנת השביעית היא מ-א' תשרי ועד א' תשרי ואינה קשורה בט"ו בשבט.

2. ההבדל בין 'חנטה' לשיטת התוספות שהיא רק השרת הפרח, ובין 'חנטה' לשיטת רבינו הרמב"ם שהיא דווקא עד שיביא שליש גידולו, ולכן באופן מעשי אין בעיה עם שום פרי שחנט לפני ט"ו בשבט וצריך לנהוג בו קדושת שביעית (לכאורה) כי אין דבר כזה.

דבריו של מו"ר משנת השמיטה ה'תשע"ה.

ראש השנה לאילנות, ט"ו בשבט, מיוחד בשביל תרומות ומעשרות ובשביל ערלה כלומר כל הפירות שייחנטו מכאן ואילך מתעשרים להבא, לפי הדינים של השנים הבאות, וכל מה שחנט לפני כן דיני המעשרות שלו לשעבר דהיינו לשנה היוצאת.

האם ראש השנה לאילנות הוא גם לעניין שביעית?

פירושם של דברים, הנה למשל פרי השסק נאמר כי מגיע זמן חנטתו ב-ו' שבט (בהמשך יבואר גדר 'חנטה' בעניין זה) ואם כן לכאורה מאחר שמגיע זמן חנטתו ב-ו' שבט כבר מאז צריך לנהוג בו קדושת שביעית אם נאמר שט"ו בשבט לא רלוונטי לשביעית אלא רק לתרומות ומעשרות, ואז כמובן הוא הפקר, מותר לקחת אותו מיהודים מאמינים ופטור מתרומות ומעשרות. אבל אם נאמר שט"ו בשבט הוא גם ראש השנה לעניין שביעית אין שום רלוונטיות לעובדה שהשסק נחנט לפני ט"ו בשבט אלא ב-ו' שבט, כי בלאו הכי ראש השנה לאילנות הוא גם לעניין שביעית אם נאמר כך.

ובכן רבינו הרמב"ם כתב בפרק ד' מהלכות שמיטה ויובל הלכה ט': "באחד בתשרי, ראש השנה לשמיטה וליובלות, פירות שישיית שנכנסו לשביעית – אם היו תבואה או קטניות או פירות האילן והגיעו לעונת המעשרות קודם ראש השנה הרי אלו מותרין, ואף על פי שאוסף אותם בשביעית הרי אלו כפירות שישיית לכל דבר. ואם לא באו לעונת המעשרות אלא אחר ראש השנה (כלומר א' תשרי) הרי הן כפירות שביעית".

באמת היה מי שאמר ט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות גם לעניין שביעית כלומר כל אלה אשר ייחנטו לפני ט"ו בשבט עדיין לא ינהגו בהם קדושת שביעית כמו שסק ואוכמניות, אבל מארי חיים כסאר מדייק מכאן שלפי רבינו הרמב"ם ראש השנה לשביעית הוא מ-א' תשרי ועד א' תשרי, ולכן אם יש פרי שייחנט לפני ט"ו בשבט אזי צריך לנהוג בו קדושת שביעית, הפקר ופטור מתרומות ומעשרות ואין רלוונטיות לט"ו בשבט לעניינו. כך ברמה העקרונית של העניין. ברמה המעשית אין רלוונטיות לדין זה משום שרוב הפירות נחנטים אחרי ט"ו בשבט

אור החינוך - הרב יונתן לוי ביקורת - לא בבית שלנו!

שהוא לא בסדר, וכשהיא מושמעת מאדם קרוב, היא עלולה לגרום אצל השומע תחושת חולשה ורפיון. עלינו לדעת שילדינו חווים את העולם דרכנו. מלבד המזון הפיזי שאנו מספקים להם, האופן בו אנו מתייחסים אליהם מהווה עבורם "מזון רוחני" ומשפיע באופן מכריע על בני אישיותם. לכן בטרם אנו מבקרים אותם עלינו להבין את ההשלכות של מילותינו ותגובותינו עליהם. במאמר מוסגר נאמר כי הדברים נכונים גם בין בני זוג. בני זוג המעירים זה לזו "הערות בנות" בונים ביניהם חומה, שעם הזמן יהיה קשה מאוד לשוברת.

בנוסף, מכיוון שההערה מתמקדת בנקודות החיוביות פחות והמשמעותיות פחות הקיימות בילד, היא גורמת לו שלא לראות את החלקים הטובים שבו, וכך היא מחלישה חלקים אלו וגורמת לו חוסר מוטיבציה לתקנם. כמו כן, על פי רוב, ביקורת אינה יוצרת אצל האדם שינוי עמוק, אלא במקרה הטוב, שינוי נקודתי בלבד. הדרך הסלולה והקבועה אם כן, צריכה להיות זו שמעצימה את האדם ואת כוחותיו ולא זו המתעסקת בחסרונותיו ומחלישתו.

איך יוצרים שינוי בילד בלי להעביר ביקורת? בעז"ה בעלון הבא.

יונתן לוי, מחבר הספרים: "סודות החינוך" - הדרכות חינוכיות להורים, ומתגברים בקדושה" - הדרכות מעצימות לנער המתבגר.

050-9391244
yonaam@gmail.com

במאמר הקודם עסקנו במקור לחיוב הביקורת והתוכחה כלפי מי שאנו אחראים עליה. במאמר זה נברר מדוע הביקורת היא דרך שלילית להעברת מסרים.

העיסוק בביקורת פוגע בראש ובראשונה במבקרים. הדבר נכון לא רק ביחס להורים אלא לכל העוסקים בחינוך ובהוראה, ואף למנהלים ומפקחים. בחינה מתמדת של האחר מפתחת את החוש הביקורתי בצורה מוגברת, ולעיתים מתוך עיסוק בחיפוש דברים הדרושים תיקון, נפגעת היכולת להינות מהדברים הפשוטים שבחיים, ואפילו מהקסם של ה"שטויות" של הילדים.

עלינו לשים לב שלא תמיד הדחף שלנו לבקר נובע מתוך דאגה למושא הביקורת אלא לעיתים קשור לצורך שלנו. פעמים רבות הורים משתוקקים שילדיהם יגשימו את החלומות שלהם, וכשהילדים לא עושים זאת, הדבר מפריע להם והם מבקרים אותם על כך.

לעיתים הביקורת שלנו כהורים נובעת מכך שאיננו מרגישים בנוח מכך שילדינו אינם מושלמים. אנו חוששים מתגובת הסביבה להתנהגות ילדינו, ולא מתוך דאגה להם. עלינו לזכור שילדינו הם בסך הכל - ילדים. וכבר אמר פסיכולוג יהודי ידוע ביחס לציפיות שלנו מילדינו: "יהא לנו האומץ להיות בלתי מושלמים, ולהרשות לילדינו להיות בלתי מושלמים".

ככל שהקשר בין משמיע הביקורת למושא הביקורת חזק יותר כך הוא הרסני יותר. הביקורת שמושמעת יוצרת אצל השומע תחושה

האם ניתן 'לתכנת' את המוח? | חגי צדוק

ניתן 'לתכנת' את המוח. אגב, אין הכוונה שהכל אוטומטי, אלא שיש את המחשבה הראשונית, היא אינה מכוונת, אך ישנו השלב השני, בו בדרך כלל (ישנם יוצאים מן הכלל, תלוי למשל ברמת הלחץ שלנו, מהמחשבה האוטומטית, ככל שנילחץ, כך בד"כ ניכשל לחשוב על משהו אחר), אנו יכולים לכוון חשיבה למקום אחר.

אם כן, מתברר דבר מדהים. אנו יכולים ברמה מסוימת, 'לתכנת' את המוח - לגרום למחשבות האוטומטיות ללכת יותר לכיוון מסוים. איך?

ככל שנרגיל עצמנו שיהיה לנו עניין בחיים בתחום מסוים, כך נעלה את הסיכויים ש'הראש שלנו יהיה שם', המחשבות האוטומטיות, יושפעו מכך. ממש כמו שהדייג, לעומת גדול הדור. מחשבותיהם האוטומטיות, באותה סיטואציה, הרבה פעמים ילכו לכיוונים אחרים. ולמה זה חשוב לנו? ומה נרוויח מכך?

חשבו על הערכים שלכם. אני מניח שהייתם מעוניינים חיים ערכיים יותר, גם כי זה יוצר סיפוק ואושר בחיים. עתה מתברר, שכל שתתנו יותר מקום בחייכם לפעולות ערכיות, לאורך הזמן, זה ישפיע על הרוגע שלכם, האושר, השמחה, כי אתם בעצם מגייסים את המוח לעזרתכם. אתם מרגילים את המוח ששם תחום העניין שלכם, והוא 'יזרום' אתכם, ויותר בקלות תהיו שם. הנה המחשה:

רבנו בהלכות תשובה מצייין, את דרכיו של השב בתשובה, "להיות השב צועק תמיד לפני ה'... ועושה צדקה... ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו... ומשנה שמו, כלומר איני אותו אדם... ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה" וכו' (בד). מדוע זקוק השב לכל כך? כי חלק מהגדרת התשובה היא "שיעזוב החוטא חטאו, ויסירנו ממחשבתו, ויגמור בלבו שלא יעשה עוד" (שם, ב). וזה יתאפשר יותר, וכמעט שאומר - רק, אם ינהג בדרכים ה'מתכנתים' ומרגילים את החשיבה שלו, לילך לכיוונים שונים ממה שהורגל. זה ע"י התרגלות בחיים ערכיים יותר, שיפנו את חשיבתו ומעייניו, לכיוונים שונים מהחטא.

מה קורה לנו שם במוח, מקום 'התנהלות' מחשבותינו? עד כמה יש לנו שליטה על מחשבותינו? נראה שאם נבין "כיצד זה עובד", נוכל לענות על שאלות מהותיות אלה.

אם תשימו לב, יש לנו שני מהלכי חשיבה. יש את החשיבה התמידית שאין אפשרות לעצרה כלל, המוח תמיד מחשב, מעריך, מנתח, את מה שקורה או לא קורה סביבנו, מה שמעסיק אותנו, וכן הלאה. ויש את החשיבה המכוונת, שאתה בחרת להתמקד, לנתח, ולהעריך דבר או עניין מסוים.

יש תפקידים חשובים לשני הלכי חשיבה אלו. הראשון, עובד כמו תוכנה שצברה נתונים במהלך חייה, כמו, סיבה - תוצאה (אם משהו עף במהירות לכיוון פניי, אוכל להיפצע), חיבור בין נתונים שונים לכדי 'סיפור' אחד (אם יש כאן ברז, וזה מקום ישוב, כנראה הוא מחובר למים). הלך חשיבה זה, בעצם מאפשר חיים והמשך קיום המין האנושי.

והשני, אמנם מושפע מאוד מהראשון, הוא אינו עובד בחלל ריק, אך הוא מאפשר לנו לתקן טעויות של הראשון, לנתח לעומק - מה שלא קורה בראשון, ועוד. גם בלעדיו, היינו מתקשים לחיות. (להעמקה, ראו 'לחשוב מהר לחשוב לאט', פרופ' דניאל כהנמן).

עתה נסו זאת, עצרו לרגע והביטו סביבכם. אני מניח שעלתה מחשבה כלשהי בראשכם, אולי על ההוא שיושב לידכם, אמנם סביר יותר, שהמחשבה הייתה בהקשר למה שאתם קוראים כעת. האם מחשבה זו הייתה בבחירתכם? האם התכוונתם לחשוב אותה? האם יכולתם לא לחשוב אותה?

כלומר, מה שעבד כאן, זה הלך החשיבה האוטומטי, הוא אינו בשליטתנו, והוא עבד - בדוגמא זו, על ידי אסוציאציות. דייג, כנראה חושב על דגים, יותר מכך, אינסטלטור, חושב, ואולי אף חולם מידי פעם על קווי ביוב, ומה שבתוכם..., ואתם כנראה שלא... וכן הלאה. אגב, שימו לב לתחושות שעולות בכם בדוגמת הביוב... זו עוד פעולה של המוח, המושפעת מהפעילות של החשיבה המהירה - אוטומטית.

בעקבות כל מחשבה, עולה במוחנו מחשבה נוספת הקשורה אליה. אמנם המוח 'בוחר' אותה מבין כמה אפשרויות, ובחירתו זו נובעת גם מתחומי העניין שלנו, ו/או מה שיותר מייצר רגשות אצלנו. ממש כמו הדייג והאינסטלטור הנ"ל. זו נקודה חשובה מאוד כדי להבין האם

חגי צדוק, מרצה ויועץ נישואין ופסיכותרפיה.
052-7673970
אתר: hagaiz.co.il

בידיו, אפשר בכל דרך, אבל בשינוי, כדי שלא יהיה בחינת עובד באדמה. ההמלצה לעשות את בלילה היא מפני הרואים, אלא אם כן הצמחייה פראית גבוהה ונראית לעיני כל, שאז יודעים הרואים שהוא מסלק רק את הצמחייה הפראית.

ש. שלום, שכחנו לנטרל חיישן של אזעקה בשבת. החיישן עושה 'דינג דונג' קטן כאשר אדם עובר כנגדו בשביל הכניסה לחצר (הצליל בתוך הבית). למעשה קפצתי כל פעם מהחומה, אך אחד מהמשפחה הלך בשביל בשבת. מה הדין במקרה זה?

ת. מאחר והם אנוסים, הרי זה פסיק רישא דרבנן, דלא ניחא ליה, ומותר בדיעבד ובשעת דוחק כזו.

ש. יש לי דירה להשכרה באחד היישובים. ופנו אלי זוג צעיר בני 19, זוג לא נשוי, בבקשה שאשכיר להם את הדירה. הם טוענים שהם שומרי שבת, אולם לא נשואים, כי הם צעירים. לטענתם הם כבר גרים ביישוב כשנה.

השאלה היא האם מותר / ראוי להשכיר להם או לא.

ת. אם מפורסם ברכים שהם חיים כזוג בלתי נשוי, אין להשכיר להם.

הוא רשאי לעלות לתורה, לא רק בגלל שהוא קנה אותה עלייה, אלא גם אם מישוהו אחר לתפילת הציבור, והגיע לזמן הקריאות בתורה, כגון כהן שאיחר, רשאי הוא לעלות לתורה, שהרי לאחר מכן הוא יתפלל.

אולם במקרה דנן, אם ידוע שאינו מתפלל שחרית, גם לא תפילת יחיד, יש להסביר לו בטוב טעם ודעת, בצורה מכילה, שאין זה מן הראוי שאדם שמקפיד לעלות לתורה, מפגין בהתנהגותו זלזול בחובתו להתפלל, ויש להתפלל שיתקיים בו מקרא הכתוב, ישמע חכם ויוסיף לקח, ויהיה מופת למודים על האמת, וה' ישלם שכרו.

ש. קיבלתי הצעת עבודה. המשרה היא של מתכנת מחשבים באחד מבתי החולים בארץ. מאחר שמדובר על מערכת קריטית שמצילת חיים, ייתכנו כוונות שבת וחגים לטיפול בתקלות קריטיות, אך מדובר במקרים חריגים מאוד. אני מתלבטת אם זה בכלל תקין הלכתית? ת. נראה שיש להתיר בגלל ספק פיקוח נפש.

ש. אם מותר לעקור עשבי פרא בידים, למה לעשות את זה בשינוי ובליילה?

ת. עשבי פרא, שפוגעים בצמחייה או מהווים מקור מסתור לנחשים ועקרים וכיו"ב, מותר לעקור בידים בשנת השמיטה. אם אינו יכול

ש. האם יש בעיה לא להגיד כלל קדיש אם אני מתפלל בבית כנסת (לא תימני) והרבה אומרים את הקדיש דרבנו (לפני עלינו)?
2. האם יש דיני אבלות כלשהן בשבת בשלושים / שנה? (שירה, אירוח חברים וכו')
3. האם באבלות על אם יש הבדל בין שלושים לשנה?

ת. 1 קדיש רק אחד אומר, ולכן אל תאמר קדיש כשיש רבים אומרים קדיש.

2 מבחינה עקרונית אין אבלות בשבת, ובודאי לא בשלושים ובשנה, אבל מבחינה מעשית, יש והרגש גובר, והלחץ החברתי גובר.

3 גם על אבא וגם על אמא יש הבדל בין אבלות שלושים ובין אבלות י"ב חודש, שהרי מותר לגזוז ציפורניים או להסתפר וללבוש בגדים מכובסים ועוד אחרי שלושים.

ש. אני פונה בשם ועד מתפללי בית הכנסת ביישוב. כיצד עלינו לנהוג עם מתפלל שקונה עליה לתורה בשבת, אך מגיע לבית הכנסת בסוף תפילת שחרית או בקריאת התורה? האם יכול / ראוי שיקום ויברך את המברך ששקנה? אציין שחלק מהציבור מרגיש חוסר נוחות עם העניין.

ת. כשר, אבל אין דעת חכמים נוחה הימנו. ואסביר.

מכוחו של עודד נע"ג

ילדותו ובישיבה בראשות הרב סבתו שהיה אחד ממורה הדרך שהשפיעו עליו כדרכה של הישיבה בה למד.

הרב סבתו סיפר על פועלו של עודד בישיבה, על החסד הרב, האחריות והנתינה שבה עסק. כמו כן דיבר הרב על פרשת הערכים המופיעה בספר ויקרא כז'. לדברי הרב סבתו פרשה זו קלה בהלכותיה אך מסובכת ומורכבת בהבנת עומק רעיונותיה. הסברו של הרב היה קולח וריתק את המשתתפים הרבים תוך שהוא מביא מקורות נוספים בנושא מהמקרא.

עוד דיבר הרב על ערכי וקדושת החיים, על ערך הנתינה ומהותו של האדם בעולם וכיצד מקרין עודד על תלמידי הישיבה הצעירים שלא הכירוהו בחייו אבל הכירו את מורשתו.

בהמשך דיבר מורנו ורבנו הרב רצון על ערכי היהדות על פי התורה אל מול החברה המתירנית "המודרנית" שחיה על פי אינטרסים ואגו ומלאה בסיסמאות של "כבוד האדם וחירותו". הם משתמשים בסיסמאות של ערכים אבל אינם מבינים נכון מהו מקורם, התורה שמכתביבה לנו את אורחות חיינו האמיתיים על פי הצינוי "והלכת בדרכיו".

הרב רצון "שלף" את דרשת בר המצוה של עודד מלפני 28 שנים ובה ציין עודד כיצד צריכים חיילים בצבא ה' היוצאים למלחמה להצטייד בנוסף לנשק, בערכים ובאמונה ושעליהם לדעת שהם נלחמים למען המוסר, הערכים והאמונה כפי שתורתנו הקדושה מנחה אותנו.

את דבריו סיים הרב בסיפור גן העדן מספר בראשית שבו האדם שקע בתאוותיו ונותר ללא ערכים כשבחר בדרכו שלו ולא עשה את רצון ה', יצר מסכים ולא התמודד עם פיתויי הנחש / יצר הרע ונותר מעורטל כך האדם הבוחר לקבוע לעצמו את "ערכיו" ללא מעצורים והוא מחליט מה טוב לו ומה לא.

ערכי התורה מאירים את חיינו וקובעים לנו סולם ערכים על פי ייעודנו וזו היתה דרכו של עודד.

ישר כוחם של ההורים אבי ואהובה שזכו לגדל בן כעודד, המשפחות והמשתתפים בערב מרומם ומשיב נפש זה.

ביום רביעי ו' כסלו התשפ"ב התקיים במרכז הקהילתי 'מקור חיים' שבנתניה ערב לימוד ועיון במלאת עשר שנים להסתלקותו של עודד נע"ג בן אבי ואהובה חמדי הי' בהשתתפות הרב שבתאי סבתו ראש ישיבת 'נתיבות יוסף' שבמצפה יריחו, מורנו ורבנו הרב רצון ערוסי - רבה של קרית אנוו וחבר הרכנות הנאשית לישראל ומאיר בן אברהם עפארי מבית המדרש הפתוח ללימוד משנת הרמב"ם שבקדומים.

נושא הלימוד היה 'חינוך לערכים - מהימים ההם לזמן הזה'.

את הערב פתח המנחה מאיר עפארי שעמד על ההבדל בין ערך לצורך בהקשר למורשת היהדות כפי שלימדונו חז"ל וריבותינו ממשיכי דרכם. המנחה השווה בין ר' עקיבא שמסר עצמו על קדושת ה' לעודד שהציל כמה מחבריו מהאש שאחזה במגורי התלמידים שבישיבה בעת לילה לפני 10 שנים ושם גם מצא את מותו ועלה בסערה השמימה.

המנחה קרא את דברי האגדה כפי שמופיעים בתלמוד מנחות כט: המספרים לנו על ה"שיחה" שהיתה לקב"ה עם משה כשעלה להר סיני לקבל את הלוחות ומצאו להקב"ה שהיה כותר כתרם לאותיות. בשיחה זו שואל משה כמה שאלות שעליהן הקב"ה משיב לו במשפט "שתוק! כך עלה במחשבה לפני". ילוד אישה לא יכול להבין את דרכיו הנסתרות של הקב"ה וגם משה הגדול הוא ילוד אישה (בשגם הוא בשר...) ואם משה כך אז אנחנו כל שכן. סופו של ר' עקיבא ידוע, מת על קידוש ה' כפי שנאסף עודד ובנקודה זו ציטט המנחה פירוש מעניין מאחד המדרשים לתשובת הקב"ה למשה כך עלה במחשבה לפני עניין ר' עקיבא כי הוא חיכה כל ימיו לקיים את 'ואהבת את... בכל לבבך ובכל נפשך...' ואת מבוקשו קיבל ואתה משה לא תבין את דרכי בבחינת "וראית את אחוריו לפני לא יראו".

עודד עסק כל ימיו שהיו קצרים אבל עשירים בחסד ונתינה בתוכן באמונה וערכים ומי יודע אם לא הגיעה שעתו להשאיר לבאים אחריו דרך שממנה ילמדו ויעשו.

את הערכים ספג עודד בבית גידולו, בשיעורים ובפעילות של עמותת הליכות עם ישראל בראשות מורנו ורבנו הרב רצון המקפיד להנחיל את מסורת ומורשת האבות בפעילות העמותה שבה השתתף עודד באופן קבוע מימי

אור המחשבה - הרב חננאל סרי כיצד שומרות המצוות על האדם

הוא נזכר בייחודו של הקב"ה ובאחבתו וזיכרון זה יעירו מהיסחפותו אחרי טרדות העולם ותאוותיו, הוא ייזכר בכך שההישגים היחידים שנשארים עם האדם הם לא הישגים חומריים אלא רק הישגי בניית אישיותו בעזרת הכרתו את בורא העולם, וזיכרון זה יחזיר את האדם לדרך הישר. נמצא שהמזווה הייתה השליח ששמר עליו מלחטוא. הסבר זה דומה מאוד להסברו של הרמב"ם בהלכות תשובה (ג,ד) לדרך פעולתו של השופר על האדם, שם הוא הסביר שקול תרועתו יעוררו לבדיקה ובחינה של דרכו בעולם. שמירה זו רחוקה מאוד מהשמירה שמחפשים פשוטי העם שכל מטרתם היא רק לשמור על חפצי הבל שאספו והם טועים לחשוב שאושרם תלוי בהם. לכן הרמב"ם דחה בתקיפות רבה את מי שהשתמש במזווה כבקמיע (ראה הלכות מזווה ה,ד) וחשב שהמזווה תביא לו מהנאות ההבל של העולם החומרי.

גם הגנתם של פסוקי קריאת שמע על המטה נעשית בכך שהם מסלקים את הרהורי העבירה שהם הם המזיקים הגדולים שפוגעים ומכשילים את האדם ורק תלמיד חכמים שטרוד בסוגיות ההלכה מוגן ברוב המקרים מהם. הבנה זו תואמת את הפסוק שהובא בסוגיה שם "רגזו ואל תחטאו, אמרו על משכבכם ודמו סלה" (תהלים ד,ה).

דברי התלמוד על נענועי הלולב גם הם תואמים את ההבנה שהצגנו. נענוע הלולב נעשה בדרך של מוליך ומביא מעלה ומוריד כדי להראות את מסירות האדם לדבר ה' ששולט בארבע רוחות העולם, ומכיוון שבחג הסוכות נידונים על המים כלומר על גשמי השנה לכן הזכירו שקיום מהודר של מצווה זו יכול לסייע לכך שהרוחות והטללים שכולנו צריכים יגיעו בצורה נוחה ומועילה ולא בצורה מזיקה. כדאי לשים לב לדברי בעל העיטור שציין שמספיק להוליך ולהביא ואין צריך לסובב את הלולב לכל ארבע רוחות העולם. הוא אף ראה בפונים לכל הכיוונים דרך מינות כנראה בגלל הדמיון לסמלם של הנוצרים, והרא"ש חלק עליו בגלל מנהג מקומו. נסכם בכך שמצוות התורה מחנכות אותנו ומקרבות אותנו אל חיי האמת, אין בהם שום פתרון קסם למאורעות העולם והן ראויות לכל אדם חכם שמבקש את דרך האמת.

במספר מקומות בתלמוד ניתן לראות שהמצוות שומרות על האדם, נציע כמה מהן לדוגמה.

במסכת ע"ז (יא,א) מסופר כיצד אונקלוס התגייר ובגלל קרבתו לקיסר רצו למונעו מכך. הקיסר שלח חבורת רומאים להחזירו ואונקלוס משך את ליבם לפסוקי התורה עד שגיירם, הקיסר שלח שוב חבורת רומאים נוספת שהצטוותה לא לפתח שיחה עם אונקלוס, אולם הוא ניצל את יציאתם מביתו והניח את ידו על המזווה שבפתח ושאלם מה היא זו? כשהחלו להתעניין משך גם אותם לשיחה עד שגיירם, כשעיקר העניין בשיחתו היה מהמזווה, שבה בניגוד לדרכם של מלכים רגילים שיושבים בבית ואנשיהם שומרים עליהם מבחוץ כאן הקב"ה מושיב את אנשיו בתוך הבית והוא שומר עליהם מבחוץ.

כך גם בסיפור מעשה אחר שמביא הירושלמי (פאה א,א) מתואר אדם ששלח לרבי יהודה הנשיא אבן יקרה ורבי יהודה הנשיא שהיה עשיר גדול שלח לו רק מזווה. כשתמה אותו אדם על ששלח לו מוצר זול כל כך, השיב לו ששלח לו דבר טוב יותר ממתנתו, שכן הוא שלח לו דבר שיצטרך לטרוח על שמירתו ואילו הוא החזיר לו מזווה שהיא שתשמור עליו.

במסכת ברכות (ה,א) מספרת הגמרא שמי שקורא קריאת שמע על מטתו המזיקין בדילים הימנו שכן יש בידו מעין חרב משוכחת נגדם.

ובמסכת סוכה (לז,ב) לומדת הגמרא מהנפת שתי הלחם וכבשי עצרת שנענועי הלולב באים לעצור רוחות רעות וטללים רעים.

סוגיות מעין אלו הביאו רבים לחשוב שיש לתורתנו מאבק במזיקים דמיוניים ותפישתה רחוקה מהכנתם של אנשי המדע הסבורים שמאבקי האדם על איכות חייו כרוכים בהבנת חוקיות הטבע ומציאת הדרך להשתמש בהם ולהבינם. הרמב"ם טרח רבות כדי להראות שאין שום הבדל בין דרכם של חז"ל לדרכו של המדע ומדובר בהבנה שגויה של דברי חז"ל. הוא אף ראה בצורה חמורה את המייחסים לתורה ומצוותיה השפעות מיסטיות שדרכן אפשר לנהל את החיים מבלי להתחשב בחוקי הטבע.

בהלכות מזווה (ו,יג) הוא הסביר מהי השמירה שמעניקה המזווה למקיימיה, בכך שכשהאדם פוגש בכל עת שייכנס ויצא במזווה הרי

לנו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו | מו"ר הרה"ג יוסף קאפח זצ"ל

אלול ה'תשנ"ד

השאלה אם אחר עקירתו מצטרף לשנות ערלה, ואם פירותיו מותרים, משום דלכאורה חשיב כנוטע בשביעית? ת. לענין שביעית לא חשיב כנוטע בשביעית, כיון שהיה עם גוש עפר שיכול להיות מצד עצמו.

ש. מה דעת הרב ביחס להיתר מכירה? אחד שהיה בחצר גינתו עץ אתרוג, ובא הגנו בלי ידיעת בעל הבית והעבירו עם גוש העפר שלו למקום אחר באותה גינה, ועדיין לא שלמו לאתרוג שנות ערלה.

הכנס השנתי העולמי ה-31 למשפט התורה

בראשות הרב ד"ר רצון ערוסי שליט"א
רב העיר קרית אוש וחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל

לפרטים נוספים:
אבשלום - 050-4766211
kinusim.halichot@gmail.com

לרישום למלון:
גלית - 052-6556556

אנו שמחים להודיע, כי ההכנות לכנס השנתי העולמי ה-31 לדיני ממונות ומשפט עברי בעיצומו.

במים: רביע-מוצ"ש, א'-ד' אדר א' התשפ"ב, 2-5/22, במלון 'גני ירושלים', רחוב זאב וילנאי 4, ירושלים.

בנושא: הבחירות במשפט התורה

בכנס ישתתפו הרבנים הראשיים לישראל, דיינים, רבנים מהארץ ומהתפוצות, שופטים ומשפטנים, חכ"ם ואישי ציבור.

הכניסה להרצאות חופשית! נתכבד בבואכם!
הכניסה בהתאם להנחיות משרד הבריאות.